

CASA SLĂTINEANU DIN CALEA DOROBANŢILOR

dr. Cezara Mucenic

Calea Dorobanţilor este una din străzile oraşului Bucureşti amintită în documente abia din sec. al XVIII-lea. Artera s-a constituit din nevoia de a lega centrul oraşului de mulurile lacurilor din nord, acolo unde se afla acel „fierăstrău” de la care, probabil, s-a trus numele lacului şi zonei din vecinătate. Malul lacului Herăstrău, ce până la mijlocul secolului al XIX-lea aparţinea teritoriului extravilan, avea o importanţă deosebită pentru oraş, până la amenajarea şoselei şi parcului Kisselef în deceniul 4 al aceluiaşi veac şi chiar şi după aceea, întrucât constituia unul din locurile predilecte de plimbare al bucureştenilor, mai ales la tradiţionala sărbătoare de 1 mai „Armindenii”. Îi atrăgea în acea zonă bogăţia vegetală a peisajului şi prezenţa unor izvoare cu apă bună.

De altfel încă din deceniul 8 al sec. al XVIII-lea, apreciind frumuseţea locului, Vodă Alexandru Ipsilanti îşi construieşte la Herăstrău un chioşc „după gustul turcesc”^(*), iar în secolul următor călători străini precum madame Reinhardt şi contele de Legarde amintesc între modurile de a se distra ale bucureşteanului: „nu lipseşte plimbarea... la Herăstrău”⁽²⁾. François Recordon relatează şi el pe la 1820: „la Herăstrău s-au înnoit copacii în jurul lacului şi bisericii”⁽³⁾, iar câţiva ani mai târziu în 1836 zona continua să fie remarcată de alţi călători cum era Gh. Barişiu care admiră „aleiul de la Mitropolie, vile de la Filaret, aleiul de la Băneasa, Herăstrău şi Colentina”⁽⁴⁾.

Importanţa şi buna plasare a zonei faţă de oraş determină şi alegerea ei ca teren de instrucţie chiar în toamna anului 1831, când au loc, pe câmpiile de la Herăstrău şi de la Colentina, la puţin timp după înfiinţarea armatei naţionale, primele manevre militare româno-ruse.

Circulaţia spre această zonă se va face prin uliţa/strada care s-a constituit în mod important din necesităţile oraşului, artera ce va purta ca prim nume acela de **uliţa Herăstrău**. Aceasta la începutul sec. al XIX-lea, pornea din dreptul bisericii Albe, spre est iar apoi spre nord-est, la răspântia cu străzile Dionisie şi Armaşului, formându-se deja o mică piaţă urbană. De acolo uliţa o lua spre nord, până la Şoseaua Bonaparte, unde se găsea una dintre cele 11 bariere de taxare pentru mărfurile aduse în oraş.

La răscrucea Barierei „Herăstrău” se întâlnea uliţa Herăstrăului cu drumurile ce veneau dinspre nord, trecând printre culturi, vii şi livezi, „la Băniasa”, „la Floreasca” şi „la Colentina” după cum menţiona maiorul Borroczyński în prima hartă cadastrală din 1847.

^(*) BERINDEI, Dan „Oraşul Bucureşti, reşedinţă şi capitală a Ţării Româneşti 1459–1862”, Bucureşti, 1963, pg. 124.

^(2,3) IORGA, Nicolae „Istoria Bucureştilor”, Bucureşti, 1939, pg. 214, 220.

⁽⁴⁾ BERINDEI, Dan „Oraşul Bucureşti, reşedinţă şi capitală a Ţării Româneşti 1459–1862”, Bucureşti, 1963, pg. 193.

La sfârșitul sec. al XIX-lea ulița Herăstrăului devenită Calea Dorobanților va trece printr-o serie de transformări care privesc întinderea sa, denumirea, sistematizarea^(*). Esențială va fi prelungirea traseului, pe la 1890, de la șos. Bonaparte/Ștefan cel Mare spre nord și apoi spre nord-est pe lângă zona „industrială” a fabricilor de frânghii sau de cărămizi, până la întâlnirea cu șos. Jianu și apoi mai departe spre est oprindu-se în dreptul Rondului II al Șoselei Kisseleff, urmată de amenajarea pieței Alex. Lahovari la sfârșitul sec. al XIX-lea iar, în perioada interbelică, amenajarea Pieței Confederației Balcanice/Piața Dorobanți odată cu parcelarea Filipescu.

Traseul străzii, în această ultimă perioadă, se va împărți în 4 sectoare cu nume distincte: A. de la Calea Victoriei până la p-ța Al. Lahovari; B. până la Șos. Ștefan cel Mare; C. până la întretărirea cu bd. Gh. Buzdugan (fost șos. Jianu); D. până la P-ța Arcului de Triumf, ultimul tronson.

Denumirea diferitelor tronsoane s-a modificat în timp astfel^(*):

Anul	Denumirea	Traseul (de la... până la)	Documentul care-l certifică
1. 1852	- Ulița HERĂSTRĂULUI	Pod. Mogoșoaiei/Bariera Herăstrău	Pl. Borroczyn
2. 1871	- Calea HERĂSTRĂULUI	Pod Mogoșoaiei/Șos. Bonaparte și mai departe imprecis	Pl. Pappazoglu
3. 1896	- Calea DOROBANȚILOR - Calea HERĂSTRĂULUI	Cal. Victoriei/Str. Floreasca Str. Floreasca/Șos. Kisseleff, Rond II	Pl. Institutul geografic al armatei
4. 1911	- Str. Alex. Lahovari - Calea DOROBANȚILOR - Calea HERĂSTRĂULUI	Cal. Victoriei/P-ța Alex. Lahovari P-ța Alexandru Lahovari/Șos. Bonaparte Șos. Bonaparte/Șos. Kisseleff, Rond II	Pl. Institutul geografic al armatei
5. 1920	- Str. Alex. Lahovari - Calea DOROBANȚILOR - Prelung. DOROBANȚILOR - Calea HERĂSTRĂULUI	Cal. Victoriei/P-ța Alex. Lahovari P-ța Alex. Lahovari/Șos. Bonaparte Șos. Bonaparte [P-ța Dorobanților] [P-ța Dorobanților]/Șos. Kisseleff, Rond II	Pl. Pânteia
6. 1934	- Str. Alex. Lahovari - Calea DOROBANȚILOR	Cal. Victoriei/P-ța Alex. Lahovari P-ța Alex. Lahovari/Șos. Kisseleff, Rond II	București Ghid Oficial

^{*}1 BURLACU Petruța, ȘTEFĂNIȚĂ, Cătălina *Scurt istoric al Căii Dorobanților*. În: București. Materiale de Istorie și Muzeografie XVI, București, MMB, 2002, pg. 209.

^{*}2 Sunt subliniate momentele esențiale când se modifică traseul sau împărțirea.

7. 1938 - Str. Alex. LAHOVARI	Cal. Victoriei/P-ța Alex. Lahovari	Pl. Sâmboteanu
- Bd. REGELE ALEXANDRU I	P-ța Alex. Lahovari/Șos. Bonaparte	
- Calea DOROBANȚILOR	Șos. Bonaparte/[P-ța Aviatorilor]	
- Bd. MAREȘ. PREZAN	[P-ța Aviatorilor]/P-ța Arcului de Triumf	
8. 1969^(*) - Str. COSMONAUȚILOR # 1	Cal. Victoriei/P-ța Cosmonauților #2	Ghid București
- Calea DOROBANȚILOR	P-ța Cosmonauților/P-ța Aviatorilor	Ed. Meridiane
- Aleea TRANDAFIRILOR #3	P-ța Aviatorilor/P-ța Arcului de Triumf	

Ulița Herăstrăului a avut de la început un preponderent caracter rezidențial dar la mijlocul sec. al XIX-lea era încă slab populată dominante fiind spațiile ocupate de vegetație. Creșterea populației în zonă se face treptat odată cu dezvoltarea orașului spre nord. În prima etapă populația este formată din ceea ce era numit „clasa de mijloc”. Importanța traseului se accentuează din deceniul al 3-lea, când aceasta devine și calea pe care circulă spre instrucție dorobanții.

Din a doua jumătate a sec. al XIX-lea interesul pentru a locui în această zonă se amplifică, datorită acceptării dezvoltării spre nord a Bucureștilor prin includerea în intravilan a zonei ce cuprindea lacul Herăstrău și se încheia cu șoseaua București-Ploiești ceea ce determină și prelungirea traseului Căii Dorobanților. În aceeași perioadă ca urmare a creșterii importanței sale se schimbă și componența socială. Astfel apar tot mai multe proprietăți ale familiilor de prestigiu: casele Slătineanu, Golescu, Dr. Istrati, Jean Lahovary, Petre Carp.

În sec. XX când strada cu numele Calea Dorobanților rămâne numai artera dintre piața Alex. Lahovary și piața Aviatorilor, caracterul dominant rezidențial se va schimba pentru unul mixt: rezidențial, zone comerciale și instituții. În aceeași perioadă, modificări vor apare și la nivelul locuinței la care pe lângă casa/vila unifamilială va apare blocul cu multiple apartamente.

Caracteristici urbanistice și arhitectonice ale Căii Dorobanților. Etapa 1850–1870. Limitând analiza la segmentul de stradă care va purta numele de Calea Dorobanților se constată la mijlocul sec. al XIX-lea o slabă ocupare a terenurilor. Parcelele în general lungi, perpendiculare pe stradă au o porțiune din planul imediat pentru curte acolo unde se găsește și clădirea iar, 2/3 în general este ocupat de grădină.

Clădirile, de mici dimensiuni, sunt orientate perpendicular pe stradă fiind amplasate cu latura scurtă pe linia străzii și cu o latură pe limita lotului dinspre vecin. Din punct

^{*)} Denumirile se schimbă după 1990 astfel: # 1 devine str. George Enescu; # 2 devine p-ța Alex. Lahovari; # 3 devine Bd. Mareșal Prezan, traseul și limitele lui rămân aceleași.

de vedere constructiv, porțiunea Căii Dorobanților cuprinsă între str. Romană și „barieră”, se supunea prevederilor pentru Ocolul II din „Regulamentul pentru construcțiuni și alinieri” emis în anul 1879. Acesta prevedea prin art. 16 ca prospectul să fie de cel puțin 12 m, iar „înainte de a proiecta orice lucrare... proprietarul este dator a cere la Primărie alinierea proprietății sale și nivilimentul (nivelmentul) stradei”. Se precizează de asemenea, la art. 25 „în ocolul II construcțiunile din fața stradei cât și cele din interior trebuiesc a fi de zid (...) cu calcan spre vecin”. În plus „pentru ocolurile I și II, deodată cu cererea se va prezenta: 1. un plan general al terenului; 2. un plan de pivniță; 3. un plan pentru fiecare cat; 4. o tăietură generală a clădirii”, art. 17. În aceste condiții se vor proiecta o serie de clădiri, strada evoluând arhitectural conform cu etapele prin care se transformă expresia arhitectonică a orașului.

Etapa 1870–1920. Este o perioadă intensă de dezvoltare a orașului, când se acordă o mai mare atenție și instituirii sistemului de regulamente, care aduc prevederi explicite în ce privește lățimea străzilor, regulile de aliniere și de înălțime. Prin prevederile ordonanței din 1881 se stabilesc 37 de străzi pe care este permisă construirea numai a clădirilor cu 2 caturi, ceea ce semnifică o înălțime de cca 10–11 m, indiferent de prospectul străzii. Între acestea se află și Calea Dorobanților în porțiunea Calea Victoriei / str. Romană (deci viitoarea str. Alex. Lahovari cu piața aferentă și apoi începutul străzii Dorobanților). Mai departe artera se supune prevederilor regulamentului general.

Etapa 1920–... Ultima perioadă de dezvoltare, aceea a deceniilor 3 și 4 ale sec. XX determină transformări în porțiunea numită în continuare șos. Herăstrău deci zona dintre Șos. Ștefan cel Mare și Șos. Kisseleff. Pe parcursul ei se prevede constituirea unei piețe pe locul de reunire a principalelor străzi din parcelarea Parcului Bonaparte cu Calea Dorobanților denumită Piața Confederației Balcanice, apoi Piața Dorobanți. În același timp odată cu realizarea Parcului Național (actualul Parc Herăstrău) se va face și sistematizarea porțiunii de stradă dintre Piața Aviatorilor și Arcul de Triumf, porțiune care va căpăta numele de bd. Mareșal Prezan.

În ce privește arhitectura locului pe baza documentelor de arhivă se poate stabili o primă etapă în care casele situate la frontul străzii, având parter sau parter și un nivel, folosesc partiul tradițional cu antreu central, camere dreapta, stânga și dependențe la subsol sau în aripa din curte, la care încăperile se înșiruie de-a lungul coridorului închis. Exteriorul este tratat în stil eclectic, stil dominant în București în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Mărturie, în prezent, sunt construcțiile de la nr. 32 (corp A și B), 34, 48, 64 (1896, casă 1/2 distrusă fiind completată cu o construcție nouă absolut neadecvată), nr. 77. O remarcă deosebită merită clădirile de la nr. 2, 30 și 43 cu rezolvări sobre ale fațadelor, aproape lipsite de motive decorative, ceea ce prin tipologia lor le situează ca datare în deceniul 6–7 al sec. al XIX-lea. După anul 1880 încep să se construiască case-vile, pe baza unor proiecte ale arhitecților apreciați în epocă: Albert Găleron, Paul Gottereau, Băicoianu, Louis Blanc, Paul Petricu, case la care nu se mai apelează la planul tradițional, arhitecții imaginând construcții adecvate funcțional în

raport cu tema, spațiul de amplasare și regulile „bunei arhitecturi”. Desigur continuă să existe în paralel și proiecte care reiau vechile rezolvări, la toate acestea expresia arhitecturală variind mai mult ca modernizarea și mai puțin ca soluție volumetrică. De altfel aceasta derivă și din forma și dimensiunea loturilor, în general de mărime medie. Un ultim exemplu al acestui tip de construcție este clădirea de la nr. 54, „Casa Lorenti” (1907), expresie a unui eclectism târziu, la care se adaugă clădirile de la nr. 14, 16, 18 care deși construite după 1911 mai folosesc repertoriul eclectic de factură academică. În perioada interbelică pe lângă micile blocuri tratate modern sub influența curentului funcționalist apar și vilele în stil neoromânesc – grupul amplasat pe lotul de la nr. 45–47.

Între aceste clădiri, ce aparțin fondului comun, se găsesc câteva care se remarcă prin valoare arhitectonică: casele Ion Lahovary (nr. 39) construite în 1889 după proiectul arhitectului elvețian Louis Blanc, în stil neorenasștere franceză, exemplară reușită în stilul binecunoscut arhitectului, atât ca rezolvare interioară, ca volumetrie și sobrietate a decoratiei cât și ca dispunere a clădirilor care compun spațiul curții; proprietatea Gaillac din intr. C. Petrescu (fostă Galileo) nr. 3 în stil eclectic realizată după proiectul arh. Albert Galeron (1891) sau casa cunoscutului om politic Petre Carp (nr. 72), clădire realizată într-un stil eclectic academic sobru anterior anului 1896. O mențiune specială pentru casa de la nr. 34 (fosta prop. Ionescu) construită anterior anului 1896 care prin volumetrie, mod de amplasare și rezolvare decorativă credem că aparține, fiind un unicat, vechiului fond construit al Căii Herăstrău. Trebuie menționată și casa istoricului și slavistului Ioan Bogdan, construită după anul 1911, casă decorată cu elemente ale stilului „art nouveau”. Din perioada interbelică, în aceeași zonă, datează „blocul cu zodiac” (nr. 36–40), opera arh. Radu Dudescu, reprezentativ pentru stilul funcționalist, care se manifesta atunci în capitală. Există și numeroase clădiri noi, postbelice, care aparțin fondului comun.

În ceea ce privește modul de amplasare al construcțiilor loturile ce mărginesc Calea Dorobanților au avut cel mai adesea clădiri situate la frontul străzii, care lăsau fie lateral fie în spate locul pentru curte, volumetria lor fiind variabilă. Înălțimea clădirilor este în general P, P+1 Pînalt + subsol. În timp, gradul de ocupare a terenului a crescut ceea ce a determinat schimbarea repetată a numerotării. Toate planurile cadastrale: planul Borroczyń, cel al armatei din 1896, planul cadastral al armatei 1911 și planul Cărții Funciare 1940 arată o varietate de soluții care a depins de mărimea loturilor, de dispunerea lor, de dorințele proprietarilor și evident de viziunea arhitectului. Astfel, se mai păstrează și azi o serie de clădiri cu dispunerea obișnuită pentru zonele rezidențiale: latura îngustă la stradă, latura lungă, fațada-principală cu intrarea, în curte (nr. 2, 30, 32, 42, 44, 64, 77). Dar apar și clădiri desfășurate pe lungimea lotului respectiv, retrase de la stradă și paralele cu acestea (nr. 16, 18, 58 și 60 și intr. C. Petrescu nr. 3) sau care ocupă întregul lot la stradă, intrarea făcându-se printr-un gang situat pe centrul casei ca la nr. 54. Până într-o anumită etapă integrarea construcțiilor noi între diversele soluții s-a făcut armonios. În perioada interbelică apare prima inserție care rupe ritmul de ocupare,

de dispunere și volumetria zonei, respectiv Blocul „Zodiac” (nr. 36–40). Soluții care nu țin cont de context se accentuează după al doilea război mondial: inserția de la casele de la nr. 64, blocul de la nr. 53–63 etc.

Istoricul proprietarilor și a proprietății din Calea Dorobanților nr. 60 începe la sfârșitul sec. al XIX-lea când parcela de la nr. 96 (ulterior nr. 124, apoi nr. 60) este achiziționată de familia Slătineanu, familie care mai ocupa terenuri pe aceeași stradă dar în vecinătatea Pieței Alex. Lahovari.

Familia Slătineanu aparținea familiilor boierești pământene, de rangul întâi, din Țara Românească. Marele vornic de Țara de Sus, Radu Slătineanu (mort în 1817), a deschis pe moșia sa una din primele „fabrici de postav, fabrică ce pe la 1784 avea peste 150 lucrători”. Familia avea proprietăți importante în București pe Podul Mogoșoaiei/ Calea Victoriei ceva mai sus de biserica Săririndar. În fața caselor sale se deschide „Sala Slătineanu”, renumită pentru episoadele importante ale istoriei secolului al XIX-lea românesc care se petrec în acest loc. În deceniul 9 al veacului în locul ei se va ridica Cofetăria/restaurantul/hotelul Capșa ca semn al schimbării timpurilor și oamenilor.

Între descendenții lui Radu Slătineanu este și Scarlat R. Slătineanu (mort în 1808), mare vornic. Fiul său Iancu Slătineanu (1795–1867), mare logofăt al dreptății și mai târziu, odată cu modernizarea Principatelor Române, președintele Curții de Casație, se căsătorește cu Maria Neculescu dintr-o cunoscută familie de negustori bucureșteni, iar fiica lor, Zoe Slătineanu devine soția lui George Lenș (1826–1887), descendent al controversatei familii Lenș. Fiului ei, Ioan G. Lenș Slătineanu, îi va reveni misiunea de a împlini dorința bunicei Maria Slătineanu (?–1883), și mamei sale Zoe Slătineanu Lenș (1825–1907), de a clădi, pe terenul ce-l stăpâneau în Calea Dorobanților, suburbia Precupeții Noi din Culoarea de Galben „**Institutul de binefacere Maria Slătineanu**”^(*), clădire cu destinație publică care se întreținea din venituri proprii.

Problema asistenței publice a celor defavorizați de soartă era stringentă în orașul-capitală a cărui populație crescuse mai accentuat după 1859 astfel că la 1878 număra peste 177.000 locuitori iar amplificarea se va accentua după ce Bucureștii devin capitala Regatului România încât la 1906 număra deja cca 300.000 locuitori.

Preocupările administrației locale sunt, în această privință, precedate de valoroase inițiative particulare cum este și cea a familiei Slătineanu care preia o problemă ignorată: aceea a femeilor handicapate, fără mijloace de existență și incapabile de a munci.

„Institutul de binefacere Maria Slătineanu”, care ulterior se va numi „**Azilul Zoe și Maria Slătineanu**”^(**), era destinat să adăpostească șapte femei care urmau să fie îngrijite în condiții civilizate.

Instituția se baza pe fonduri provenite de la proprietățile Slătineanu, de la care primesc uzufructul, așa cum era casa de pe Calea Dorobanților nr. 1 „Cumpărată de Zoe Slătineanu filantroapă care a sporit cu propria-i avere fundația mamei sale azilul

^{*} Arh. Naț., Dir. Mun. București, Fond PMB – Tehnic, 1884, dos. 43, fila 47.

^{**} „Actele de fundațiune, legea, statutele și regulamentul (Azilul Maria și Zoe Slătineanu)”, București.

Slătineanu”^(*). De altfel în „Regulamentul asistenței publice” din 1894, la categoria instituții de binefacere, sunt pomenite: „azilul Oteteleșeanu, **Slătineanu**, Protopopul Tudor, Calist arhiereu, Sf. Vineri Hereasca, Hotel Elisabetheu care în total au 278 de paturi”. Ulterior F. Damé ne citează următoarele aziluri în funcțiune în anul 1906 „Domnița Bălașa pentru 76 femei infirme, Protopopul Tudor pentru 24 femei infirme, Hotsch pentru 25 infirme, Elena Djuvara pentru 2 infirme, **Slătineanca pentru 7 infirme**, Elisabetheul (israelit) cu 19 paturi, Elisabeta pentru 101 femei în vârstă”^(*). Pe lângă aceste instituții, toate particulare, mai funcționau un azil de noapte al Primăriei și cantine populare pentru cei nevoiași.

El își va păstra această funcțiune până în 1947 la naționalizare când „Azilul” a fost desființat de „Sfatul Popular al Capitalei”, iar camerele au fost date cu chirie^(*) altor instituții.

Clădirea Azilul Slătineanu din calea Dorobanților nr. 96 ocolul II, conform autorizației de construcție primită de la Primăria Capitalei în data de 6 iunie 1884^(*), se întindea pe o suprafață de 387 m.p. După cum notează verificatorul din Serviciul tehnic al Primăriei „Construcția este înălăuntrul curții departe de stradă cu 3,50 m; după regulament trebuie să fie 6 m”. Prin biletul nr. 3540 din 7 iunie 1884 se precizează „În baza aprobării domnului Dobrovici, consilier ajutor, se autoriză să construiască înăuntrul curții casă de instituție, departe de stradă... Fațada construcției spre stradă o va așeza paralel cu alinierea stradei. Construcția va fi de zid, învelită cu tablă de fier și cu calcan de zid despre vecin..., înălțimea camerelor de la dușumea până la tavan va fi de cel puțin 3 m, care înălțime de la teren la cornișă va fi conform planului prezentat; ...la subsol și la al 2-lea etaj vor fi numai câte 3 camere locuibile pe o suprafață de 70 metri pătrați. Grosimea zidului la subsol va fi de cel puțin 2,5 cărămizi, pivnița va fi boltită cu grinzi de fier și întoarse între ele, ascunse de zid...”.

Alăturat cererii pentru obținerea autorizației de construcție, conform prevederilor regulamentare, sunt atașate planurile care sunt semnate de proprietar: J. G. Lenș-Slătineanu, de arhitect sau de antreprenor (semnătura indescifrabilă) și de capul serviciului tehnic al primăriei, care le-a aprobat. Ele conțin, conform legendelor scrise în limba franceză, de unde putem deduce ca autor un arhitect de limbă franceză: Façade principale (fațada), Coupe (secțiunea), Plan de sous-sol (planul subsolului), Plan de l’etage (planul etajului), Parterre (parterul).

Tradiția atribuie proiectul fie arh. Paul Gottereau (Emanoil Hagi-Moscu), fie arh. Albert Goleron (George Costescu), ambii arhitecți veniți din Franța și deosebit de activi în acea perioadă în București, cu lucrări remarcabile și de mare diversitate expresivă. Semnătura de pe proiect nu confirmă vreuna din atribuiri, dacă, ea aparține arhitectului.

^(*) HAGI-MOSCO, Emanoil, „București. Amintirile unui oraș”, București, Edit. Fundației culturale române, 1995, pag. 139-140.

^(*) DAMÉ, Frédéric, „Bucarest en 1906”, București, Ed. SOCEC, 1907, pag. 318.

^(*) AN. DMB, Fond PMB – Tehnic, 1884, dos. 43, fila 47.

Este posibil însă ca cel ce a semnat să fie antreprenorul, care s-a angajat în realizarea efectivă a lucrării. Oricum este evident că autorul-arhitect, indiscutabil un profesionist, a ținut cont de programul pe care trebuie să-l rezolve, și de anumite detalii decorative care, probabil, i s-au cerut. Ar fi totuși de amintit că atribuirea construcției arhitectului Paul Goterreau este mai plauzibilă deoarece acesta mai are o intervenție realizată pentru aceeași proprietară respectiv reconstrucția fațadei la proprietatea din calea Dorobanților nr. 61. În plus atribuirea aparținând valorosului istoric și genealogist al Bucureștilor E. Hagi-Moscu, descendent direct al familiei, credem că acesta putea cunoaște mai exact datele.

Programul de arhitectură pe care este chemat să-l rezolve arh. P. Goterreau apare pentru prima dată în oraș la 1880 când arh. Gr. Cerkez realizează un proiect care răspunde aceleiași funcțiuni „un... azil de săraci pe locul meu (adică pe locul Elenei Oteteleşeanu) din str. Târgoviștei”^(*), dar fiecare dintre autori va căuta să rezolve într-un mod original comanda pe care a primit-o.

În cazul Azilului Slătineanu partiul simplu, clar răspunde precis funcțiunii, dar fără a relua planul locuinței ci găsind soluții adecvate și care prin modul de dispunere a clădirii pe lot și prin organizarea spațiului interior oferă acel element particular care face clădirea inconfundabilă. Amplasată cu fațada spre stradă, clădirea, răspunzând strict nevoilor funcționale, se desfășoară de-a lungul unui plan simplu într-o formă de U cu picioare scurte și cu volumul desfășurat pe orizontală. Partiul conține un coridor „galerie de comunicare”, 7 camere (chambre), fiecare având intrare din galerie, ferestre spre curtea interioară și o zonă compartimentată separat. În cele două aripi scurte, laterale, se află portăreasa (conciERGE), salonul, ceea ce a fost numit sala comună (salle comune) și scara ce duce la etaj și pivniță (etage, cave) și de asemenea o zonă cu două grupuri sanitare. La subsol se găsește bucătăria (cuisine), două camere și pivnița (cave), iar la etaj infirmeria și patru camere, probabil pentru personalul care deservea azilul.

Clădirea este situată, contrar tradiției locuinței cu fațada spre stradă, poate tocmai ca o expresie a funcțiunii sale diferite, fiind o clădire de interes public. Spatele, fațada spre curte este tratată complet neutru, acesta fiind situată spre grădina imobilului ce se va păstra neocupată până la schimbarea funcțiunii clădirii. Spre deosebire de aceasta, fațada spre stradă este tratată cu mare atenție în ce privește expresia arhitecturală plastică. Din punct de vedere stilistic, clădirea se înscrie în eclectismul cu preponderență neoclasică a repertoriului. Centrul său de interes era format de ușa de intrare, deasupra căreia se afla un medalion rotund cu un basorelief-bust din profil, înconjurat de o decorație vegetală. Deasupra lui acoperișul este tăiat asemenea unui fronton, pentru a permite amplasarea unei nișe în care se afla statuia Fecioarei cu pruncul. Tot pe axul central, deasupra, se găsea micul turnuleț deschis, cu clopot. În rest, ritmul fațadei era dat de succesiunea celor șase coloane, pe care se sprijină arcadele, în interiorul cărora se află ferestrele. Ritmul arcadelor este subliniat și de decorul ce este prevăzut prin proiect. În plus deasupra a două dintre ferestre, erau prevăzute medalioane cu basoreliefuri ce

^(*) AN. DMB, Fond PMB – Tehnic, 1880, dos. 67, fila 170.

reprezentau figuri-bust semiprofil. Acest motiv se întorcea și pe laturile aripilor, pentru ca ferestrele din fațada aripilor paralele cu strada, să fie tratate altfel, cu ancadrament simplu și fronton.

Detaliile de decorare a fațadei, așa cum s-au realizat conform proiectului, sunt descrise cu acribie de istoricul Emanoil Hagi Mosco: „Clădirea azilului (...) avea încrustat pe arcadele susținute de cele 6 coloane, de dimensiuni deosebit de reușite ale fațadei, un chenar de mozaic pe fond mov, vrejuri semipalmate de aur de un colorit încântător. Deasupra capitelurilor coloanelor, între arcade, portrete tot în mozaic ale fondatorilor. Între portrete, în litere de aur, despărțite între ele, erau scrise următoarele cuvinte: „De senectute nobili inopi aedes dictae” (Nu încetați să vorbiți despre bătrânețea nobilă)... La mijlocul clădirii, un fronton dreptunghiular, pe care era reprezentată în mărime naturală, în picioare, din același material, pe fond de aur, Maica Domnului cu Pruncul în brațe, în culori. Această lucrare de artă, ca și cele 4 portrete ale fondatorilor, fusese executată la Paris în același timp și la aceeași casă cu medalioanele Domnitorilor români care decorează Ateneul (...) clădirea azilului având aceeași vârstă. (...)”^(*).

Din aceeași relatare aflăm și împrejurările în care aceste elemente valoroase au fost distruse: „...Imediat ce a fost luat în stăpânire de Sfatul Popular al Capitalei, un colectiv de lucrători a distrus cu dalta atât ornamentația cât și portretele, împlinind golurile cu tencuială. Ca fost administrator testamentar al azilului, clădit de familia mamei mele (tatăl său, Nicolae Mosco, a fost căsătorit cu Profira Slătineanu, descendentă a lui Dimitrie Slătineanu/h.a.) am fost chemat să dau explicații. Producând o fotografie veche, s-au putut constata stricăciunile făcute și după destule amânări tribunalul a ordonat colectivul să plătească despăgubiri și să... refacă lucrarea. Bineînțeles că acest ultim deziderat a rămas literă moartă. În susținerea stricăciunii apărarea a motivat-o zicând că portretele reprezentau pe burghezi!”^(*).

Valoarea istorică și arhitectural-urbanistică a „Azilului Slătineanu” este conferită atât de programul de arhitectură cât și de modul său de rezolvare. Clădirea „Azilul Slătineanu” este reprezentativă pentru istoria civilizației bucureștene fiind proiectată în cadrul unui program rar reprezentat în oraș și din care în prezent nu s-au mai păstrat exemplare al cărui partiu să fie nemodificat. Concepția funcțională răspunde programului, iar compoziția volumetrică asociată cu plastica arhitecturală a fațadelor originare era adecvată prin sobrietate și eleganța modernității și elementelor plastice speciale. Chiar în condițiile pierderii a cca. 70% din detaliile decorației exteriorului, rămâne elocventă gândirea plastică a arhitectului. Clădirea principală realizată în anul 1884, păstrează în proporție de 85% construcția inițială, singurele părți total modificate în timp fiind clădirile anexe.

Clădirea fostului „Azil Slătineanu”, în prezent, se înscrie în frontul format împreună cu Casa Bogdan de la nr. 58, ca volum și dispunere pe lot, deși ca stil aparțin unor epoci diferite.

^{*)} Hagi-Mosco Emanoil, op. cit.

În ce privește autorul prezumtiv al proiectului, figură reprezentativă a arhitecturii bucureștene din a doua jumătate a sec. al XIX-lea, întrucât a proiectat clădiri semnificative pentru oraș ca Fundația Universitară Regală sau palatul „CEC”, arhitectul Paul Gottereau, este și autorul unor locuințe interesante ca rezolvare arhitecturală indiferent de amploarea sau simplitatea aparentă a temei. În cadrul acestor realizări „Azilul Slătineanu” îl putem considera ca reprezentativ pentru creația arh. P. Gottereau, pe deoparte deoarece completează tipul de programe abordat de acesta, apoi pentru că se remarcă prin originalitatea soluțiilor planimetrice și stilistice.

Clădirea contribuie și la menținerea identității orașului prin valoarea sa memorial-simbolică fiind una din clădirile intrate în conștiința orașenilor. De aceea și strada de vizavi poartă numele de str. Slătineanu atât datorită binefacerii pe care au adus-o proprietarii cât și prin personalitatea lor fiind nume reprezentative ale trecutului orașului, care și-au pus amprenta pe acele locuri.

Valoarea zonei din imediata vecinătate a proprietății Slătineanu este dată pe deoparte de înscrierea imobilului într-un front interesant arhitectural dar neunitar singura clădire din vecinătatea imediată cu care se poate raporta fiind casa Ioan Bogdan, iar pe de altă parte, de amplasarea clădirii „Azilului Slătineanu” ca un reușit cap de perspectivă pentru str. Slătineanu care se deschide pe latura de vest a străzii Calea Dorobanților.

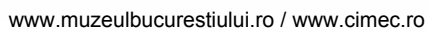
Cele 3 străzi care o înconjoară sunt diferite rezolvate cu clădiri inegale ca valoare, expresie arhitecturală, mod de amplasare și ocupare a lotului, predominând clădirile neutre, iar în cazul construcțiilor noi (anii 1980–2000), lipsind total precuparea unei integrări.

Prin toate elementele analizate putem să considerăm „Azilul Slătineanu” ca un monument istoric valoros alături de Casa Lahovary; casa Jean Al. Steriade, casa P. P. Cap, blocul „Zodiac” sau clădirile de la nr. 2, 14, 16, 18, 30, 32 (A și B), 34, 43, 58 chiar dacă, spre deosebire de alte artere, calea Dorobanților a fost o zonă în permanentă transformare, liberă prin absența regulamentului de construcție al zonei prestabilit. Dar fiind un traseu central și semnificativ al orașului conține încă multe valori a căror păstrare va putea menține vie amintirea vechii artere pe care o reprezintă actuala stradă.

SUMMARY

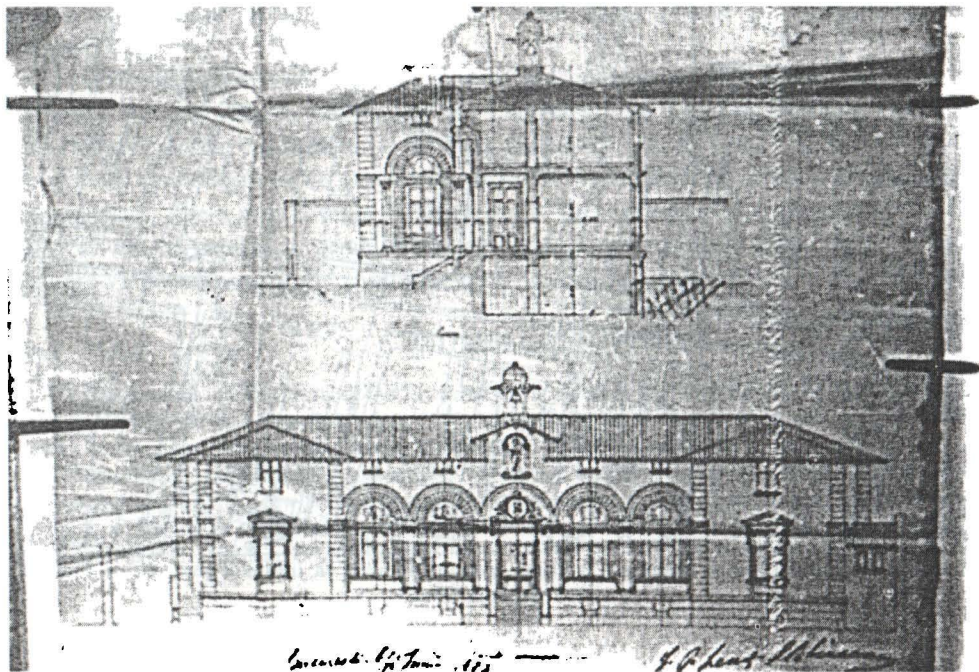
The analysis of architectural and historical-town planning development of the Herăstrău Street, which was called the Dorobanți Road since 1878, is significant for the stages which Bucharest has passed through in its endeavour of modernization along XIX-th and XX-th centuries.

Considered a residential way since 1884, Herăstrău Street will be awarded a new function as a street and also for the town, by a new building: the charity establishment for old ladies „Zoe and Maria Slătineanu Asylum”, an example of town planning-architectural solution of arch. Paul Gottereau as well as a model of social involving of Slătineanu noble family.

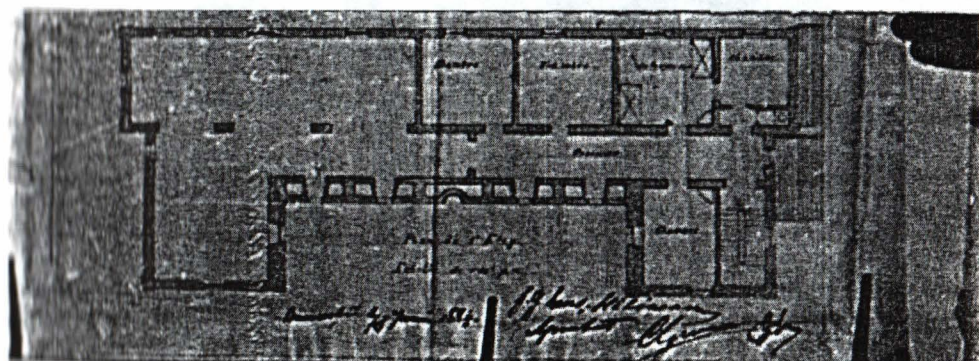
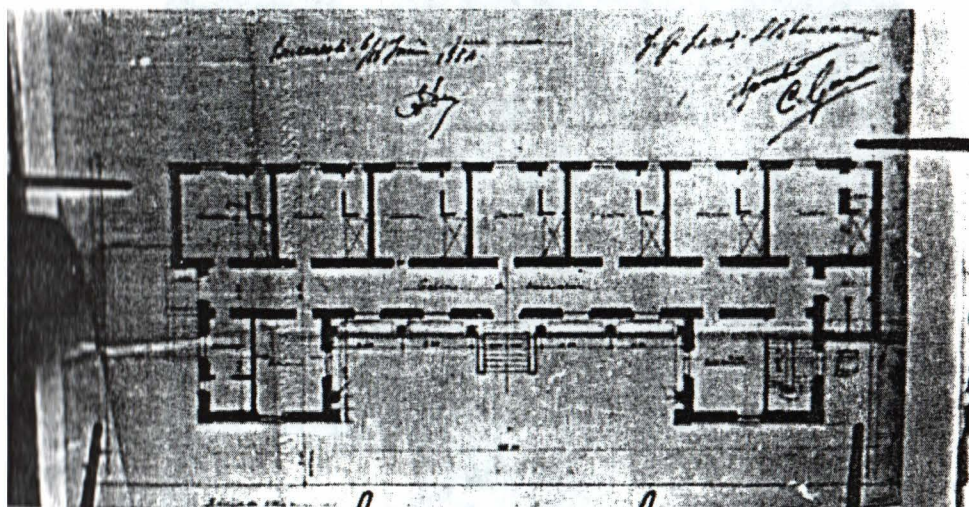

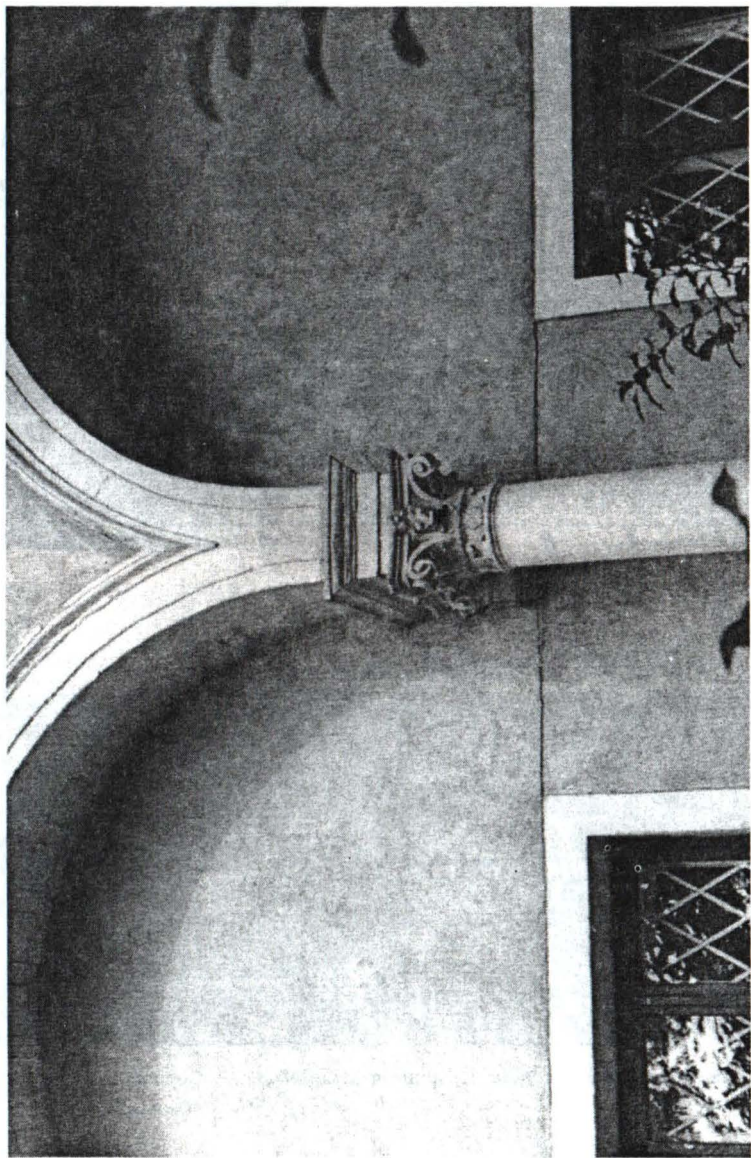
Casa Slătineanu

Elevație. Fațada clădirii, detaliu din proiectul arh. P. Gottereau.

Planul parterului și etajului, detaliu din proiectul arh. P. Gottreau.

Fațada Azilului Slatineanu astăzi.

